

BİR KONFERANS

PARİS UNIVERSİTESİNDE AGR. PROFESSÖR JEAN BABY TARAFINDAN

SOSYAL sınıfların neyi temsil ettiklerini aşağı yukarı herkes bilir. Buna rağmen mesele çok basit değildir. Şimdiye kadar bu mesele üzerinde toplu hiç bir etüt, hiç olmazsa Fransızcada mevcut değildi, Marx "Kapital,"de sosyal sınıflar meselesinin sistemli tetkikine başlamıştı. Fakat bitiremedi, ve "Kapital,"in son cildi elli ikinci mebhasta sınıfların tetkikine tahsis edilen ilk iki sahife şu cümlelerle biter: «Müsvedde burada kalıyor»:

Sınıf mefhumu bütün Marksizm ve daha umumî olarak bütün sosyoloji ve bütün tarihe hâkimdir. 1848 komünist manifesti şu meşhur cümleyle başlar: "bütün geçmiş sosyetenin tarihi sınıf savaşları tarihidir».

Bu sınıfların neyi temsil ettikleri nosyonu açık olarak bilinmeden ciddî olarak Marksizmin tetkikine girişilemeyeceği gibi, bilhassa sosyal ve politik hayatta etrafımızda geçenleri anlamak mümkün olamaz.

Cemiyetin sınıflara bölünüşü çoktan anlaşılmıştır. Marks sınıfların mevcudiyetini müverrihlerin kendinden evvel kabul ettiklerini açıkça söyledi. On dokuzuncu asrın başlangıcında bu sınıfların mevcudiyetini kabul eden müverrihlerden evvel dahi günlük hayatta bu sınıflar mefhumuna ısrarla tesadüf olunur. İlk çağda patrisiyenler, plebuenler, esirler, orta çağda esalet, esnaf mevzuu bahsdir.

Marks 1852'de Joseph Weidmeyer'e yazdığı çok ehemmiyetli bir mektupta diyor ki:

"Bana gelince modern cemiyette ne sınıfların mevcudiyeti ne de aralarındaki mücadelelerin keşfi şerefi bana ait değildir. Benden çok daha evvel burjuva müverrihleri bu sınıf kavğalarının tarihî

inkışaflarını yazmışlar ve burjuva iktisadiyatçılar ise onun iktisadî teşrihini yapmışlardı. Benim yeneden yaptığım şunlar oldu:

1 - Sınıfların mevcudiyeti, istihşâlin muayyen tarihî inkışaf safhalarına bağlıdır. 2 - Sınıf mücadeleleri zarurî olarak proleterye diktatorasına götürür. 3 - Bizat bu diktatora bütün sınıfların silinmesile yeni doğacak olan sınıfsız bir cemiyetin geçit devrisini tesis eder».

Böylece Marks evvelâ içtimai sınıfların ezelden beri mevcut olmadıkları gibi daima da aynı olmayacaklarını, istihşâlin muayyen tarihî inkışaf sahelerine bağlı, yani istihşâlin muayyen bir organizasyonunu sınıfların çıkış noktası olarak aldı.

İstihşâlin değişmesile aynı zamanda sınıflarda değişir.

Saniyen, Marks sınıfların bu tekâmülünü cemiyeti gayri kabili içtinap olarak proleterye diktatorasına götüren tabiî ve tarihî bir vetire olarak mütalâa eder. Nihayet salisen Marks'ın tabiî bir tarih prosesi gibi telâkki ettiği sınıfların bu tekâmülü kaçınılmaz bir tarzda proleter diktatorasına götürür. Marks'ın sınıflar meselesi üzerindeki en derin tefekkürünü ve fevkalâde toplu bir şekilde yukarıya dercedilen bu esaslı metin veriyor.

Bu meseleyi eyice anlamanız için elimizde büyük ehemmiyeti olan bir başka metin daha vardır. Anti-Duhring de Engels'in bir metnidir. Engels diyor ki: cemiyetin istismar eden ve istismar edilen, ezen ve ezilen diye sınıflara bölünüşü mazide istihşâlin az inkışafının zarurî neticesidir». Bu kelimelerle Engels bize öğretiyor ki sınıfların mevcudiyeti yahut istihşâlin bazı merhalelerine bağlı olmakla kalmıyor, istihşâldeki azlık da sınıfların mevcudiyetini gayri kabili içtinap kılıyor-

du. Ve devam ediyor: cemiyetin mecmu emeği ancak içinde yaşadığı insanların idamei hayatları için zarurî olandan bir az fazla bir randıman verdikçe, bunun neticesi olarak iş cemiyet mensuplarının büyük bir ekseriyetinin bütün, yahut hemen bütün denecek zamanını istedikçe cemiyet zarurî olarak sınıflara bölünür. Zahmetli ve hemen angarya denebilecek işe bilhassa hasrı nefsedan bu azim ekseriyetin yanında, doğrudan doğruya prodüktif olmıyan işin idaresi, icrayı hükümet, icrayı adalet, ilim, sanat gibi cemiyetin umumî işlerle meşgûl bir sınıf teessüs eder». Binaenaleyh bu demektir ki iş bölümü kanunu sınıfların teşekkülü temelinde yer alır.

— «Bu hiç bir zaman bu sınıflara bölünüşün şiddet ve sirket, hile ve huda ile teessürüne asla mani değildir. Ve bir defa hâkim sınıf, vaziyete hâkim olduktan sonra, amele sınıf üzerindeki hâkimiyetini tahkimetmek ve cemiyetin direksiyonunu kitleleri istismar edecek şekle sokmak fırsatını asla kaçırmaz. Bütün bunlardan sonra sınıflara bölünüş, muayyen bir zaman ve muayyen sosyal şartlar için bir dereceye kadar tarihî bir meşruiyet kazanır. Sınıflara bölünüşün temelinde istihşâlin kifayetsizliği yatar. Modern istihşâl kuvvetlerinin fazla inkışafı de süprülecektir. Filhalka sosyal sınıfların silinmesi öyle bir tarihî tekâmül derecesi farzeder ki orada yalnız şu veya bu hâkim sınıfın değil, umumiyetle bir tek hakim sınıfın mevcudiyeti, hattâ sınıflar arasındaki fark eskimiş ve anakronizm (anachronisme) şekline girmiş olmalıdır. Binaenaleyh sınıfların silinmesi, istihşâl öyle bir tekâmül seviyesine vasıl olmalıdır ki orada yalnız mahsûl ve istihşâl vasıtalarının herhangi bir taraftan tahtı temellüke alınması ve bu

KÜLTÜR HABERLERİ

Gençliğe neler okutmalı?

Peyami Safa bu başlıkla Cumhuriyet'te yazdığı bir makalede meselenin halli Türkçe neşriyata inhisar edince yoklukla kıtlık arasında sıkışmış dar bir imkân sahası içinde kaybolur diyor, bazı hususî neşriyatı bir tarafa bıraktıktan sonra Devlet Matbaası'nı rastgele kitapları basmakla itham ediyor, "senelerden beri çekirge yağmuru gibi düşmeyi fırsat bilen bir broşür sağnağı" diye vasıflandırdığı heveskâr eserlerini, şüpheli bir vaktinden önce olma yerinde görüyor Propaganda kasdıyla çıkarılan ufak broşürlerin büyük zararlarından bahsettikten sonra eskiden olduğu gibi bir telif ve tercüme heyetinin kurulmasını istiyor, "fakat bir heyet ki Talim ve Terbiye azaları gibi devlet memuru oldukları için hususî hesap ve mesuliyetler içinde harekete mahkûm insanlardan teşekkül etmesin,,.

Yeni Adam — Peyami Safa'nın son fikrine biz de iştirak ediyoruz. Yalnız çok değerli arkadaşın bir noktaya dikkatini celbetmekte acaba haklı mıyız? Şu noktadır: gayri tabii telif ve tercüme üyelerinin serbest meslek adamlarından olmasında değil, üyelerin kifayetsiz-

vimli yavruların yanlarına gittim.

— Yarın bana gelin de size çikolata alayım. Sonra beraber gezeriz.

En büyüğü Ömer, sözlerimi duymamazlıktan geldi. Ve ufacak gözlerini büyük bir adam dikkatıyla gözlerime dikerek:

— Babam, dedi, ölmeydi biz böyle olmazdık. Türkiye'ye geçerdik. Bizim her şeyimizi aldılar. Canımızı bari kurtarabilseydik.

Gözlerim ateşten yanıyordu. Bu kederli dul kadının, bu yetim ve öksüz çocukların önünde ağlamamak için kendimi güç zaptedebiliyorum. Ömer'i öptüm ve

liğinde ve memlekette kültür organizasyonu olduğu halde en büyük kültür kongularının plânlaştırılmamasındadır. Yok olan erge değil, fonksiyona uygun organlardır!

Köyde okuma işi

Yeni Ses arkadaşımız bir başmakalesinde köyde okuma işini inceliyor, diyor ki: köylerimizde okuma işleri, iki cepheli bir iş olarak mütalâa edilmelidir. 1 - Ayaktaki nesli okutmak. 2 - Yetişen nesli okutmak. Yetişen nesil, büyük yarını kendisine emanet edeceğimiz nesildir. Ayaktaki nesil, büyük yarına atılacak ve kurtulacak olan bu kafilenin terbiyecisi, yetiştiricisi ve şuurlu hazırlayıcısı ve uğurlayıcısıdır. Yetişen nesli yetiştirirken ayaktaki nesli ihmâl edemeyiz. Bu ihmâl, mektebin yaptığını yıkmak olur! Ayaktaki nesli, tam ve kâmil bir yapıcı mevkiine isâl edemezsek bile, hiç olmazsa yapıları yıkmıyan, hattâ, bu kadarla da kalmıyarak, yardımcı bir hale getirmiş olmalıyız.

Yeni Adam — Biz de bu işi Cumhuriyetin en büyük vazifelerinden biri olarak anlıyoruz. Aynı zamanda yalnız, köylünün "okuması,, değil, "ne okumaması,, da düşünülün istiyoruz.

hepsini de ayrı ayrı bağıma basarak teselli verici sözler söyledim.

Bayan Hadice ağlıyordu.

— Biz daha ne kadar, daha kaç yıl bu işkenceler altında ezileceğiz? Bizi ne vakit kurtaracaksınız?

Dudaklarım kilitlenmişti sanki. Bir tek kelime söyleyemiyordum. Hıçkırık onun da sesini kesti. Susuyorduk.

Şimdi hepimiz denize, Akdeniz'in bize atıya ait güzel müjdelere vermesini beklediğimiz açık mavi yüzüne bakıyorduk

Ali Enver Toksoy

4'üncü sayfamızdaki İskenderonlu kadın reportajında bahsedilen Bayan Hatice ile yetimleri.

Kısa kültür haberleri

Tokat Kültür Direktörlüğüne Gazi Terbiye Enstitüsü'nden mezun Eskişehir Türkçe hocası Alişan tayin edildi.

İstanbul vilâyeti Büyükdere Fidanlığı'ndaki meyvalı ağaçlar fidanlığı kursunun ilk talebeleri otuz altı genç (6 kız 30 erkek) ameli dersleri bitirip ihtisas dersleri almaya başladılar.

İstanbul Kültür Direktörlüğü teşkilâtına göre şehir on mıntakaya ayrıldı. Her mıntakada öğretmen ve talebeleri daimî surette kontrol etmek için bir sağlık odası bulunacak.

Öğretmen okulları mezunlarının Üniversite'ye alınması teyyüt etmedi, alâkadarlar heyecandadır.

Bir buçuk yıldan beri Konya'da çıkan Ekekon gazetesi kapandı, çok acıdır.

Adana'da İsmet İnönü Kız Enstitüsü adını taşıyan ssnat okulu törenle açıldı.

nunla siyasî hakimiyet, talim ve terbiye inhisarı sadece lüzumsuz bir şey değil fakat iktisaden, siyaseten ve fikren tekâmüle mani olacak şekle girmelidir. Bugün bu noktaya ulaşılmıştır».

«Marx la Engels'in bu iki esaslı metni sınıfların mütalaasına girişmek için çok ehemmiyetlidir.

Engels top yekûn diyor ki: Cemiyet organize olmağa, devlet, hükûmet ve idare organlarını yaratmağa başladığı vakit halk kitlesi, idare edenlerin geçim vasıtalarını tedarike mecbur oldu. Bir kısım halk prodüktif olmayan bir işle meşgul, diğer kısım bu ekalliyetin ihtiyaçlarını temine mecburdu. Prodüktif işin randımanı zayıf, insanlar bu diriyan ekalliyete lâzım olan fazlayı istibsâl etmek için bütün günlerini vermeğe mecbur oldukça, idare edenlerin çalışanları en ağır çalışma şartlarına tabi tutacakları mukadderdi.

Binaenaleyh cemiyetin sınıflara bölünüşü için az verimliliğine dayanır. İptidai cemiyetlerde sınıflara bölünüş mevcut değildi. Beşer tarihinde sınıflara bölünüş nisbeten yeni bir kreasyondur. Servetler üzerinde temellük olmadığı müddetçe muayyen bir medeniyet derecesine varılmadıkça, bazan (iptidai komünizm) denilen, beşer tekâmülüne ait bu ilk merhale mevcut olmuştur ki bu konakta sosyete sınıflara bölünmemiştir.

Daha yüksek bir derecede - ki şimdi biz onu tetkik ediyoruz - cemiyet teşkilâtlanır, ihtiyaçlar artar, iş bölümü yerleşir, zarurî olarak da sınıflar doğar. Sınıfların anası iş bölümüdür.

Nihayet organizasyonun bu yüksek şekli iş prodüktivesinin fevkalâde inkişaf ettiği bir merhaleye varacak ki bu devrede sınıfların mevcudiyeti için hiç bir makûl sebep kalmayacak. Engels, Morganın keşifleri üzerine 1848'de yazılan Manifest'e bîlahere yaptığı bir tasihhte cemiyetin menşesinde içtimai sınıfların mevcut olmadığını ilân etti.

Fakat tarihî devrede, yazılı tarih devresinde, bütün cemiyetlerin sınıflara bölündüğü ve sosyete tarihinin bir sınıf kavgası tarihi olduğu doğrudur.

Sosyâl inkişaf seyrinde yeni sınıflar - tabii bir vetire olarak - tarihen doğdu. Ve bir sınıf meydana çıktığı zaman, diğer sınıfların kuvvetli, inkişaf etmiş ve tamamen hâkim olmalarına rağmen, uzun müddet idamei mevcudiyet edebiliyor.

Cemiyetin sınıflara bölünüşünü anlayabilmek için iş bölümü nasyonu zarurîdir. Şöyleki, şehir işi ve köy işi arasında bölünüş. Vaktaki orta çağda bizde şehirler ha

(1) Yani Fransada

kikaten inkişaf edince, ilk defa olarak burjuva sınıfı meydana çıktı ve 11 ve 12'inci asırlarda hürriyeti için mücadele ederek kendini sınıf olarak tanıttı. Orta çağda commünâl hareket denen budur. Hattâ bizzat şehirlerde bile sanatkârları gördüğümüz gibi, bunların yanına da yalnız mübadele ile meşgul

şahıslar, yani tüccarların yavaş yavaş meydana çıktıklarını da müşahade ediyoruz. İşin endüstri işi, ticaret işi - mübadele işi gibi kısımlara bölünüşü - muhtelif sınıfların doğmasına sebep oldu.

Sınıfların adedi oldukça kabardır. Ekserya bu komplikasyon görülmez. Sınıflardan bahs açıldığı zaman ekserya: «köylü sınıfı», denilir. Bu doğru bir tabir değildir, ziraat işi bir sıra sınıf doğurur. Meselâ toprağa malik böylüler vardır ki topraklarını ziraat ameleleri vasıtasıyla işletirler. Bunlar hususî menfaatleri, ihtirasları ve muayyen sosyâl mevkileri itibarıyla başlıbaşına bir sınıf teşkil ederler. Diğer köylülerin yanında meselâ ailelerle beraber toprağı bizzat istismar edenleri buluyoruz. Bu başka bir sınıftır. Daha sonra ortakçı toprak müsteciri gibi daha fakir köylüleri görüyoruz. (BITMEDI)

**Ağrılara
karşı!**

En emin

çare...

2 ve 20 komprimelik ambalajlarda bulunur.

Ambalaj ve komprimelerin üzerinde halisliğin timsali olan markasını arayınız.

ASPIRİN

A M E R I K A ' D A
U N İ V E R S İ T E
E V D E R S A N E L E R

Geçen sayıdan:

FAKAT kurumun daha derece vermeğe hakkı yoktur. Mafi, başka bir kolleje — Chautauqua College— aynı yıl, 1883, New York hükümetinden bu salâhiyeti de almıştır. Ama bununla bu yeni kültür alanındaki kararsızlık sona ermiş sayılmaz; sağlam bir temelin atılabilmesi için kuvvetli bir ele ihtiyaç var. 1890'da Chautauqua College'i yaz kursları başkanı Doktor William Rainey Harper şimdiki Chicago Üniversitesi'ni organize etmeğe ve onun başkanlığını üstüne almağa davet ediliyor. Doktor Harper daveti kabul ediyor ve plânında yaz öğretimi, ev dersaneleri elemanlarına ve bunlara benzer daha birçok, ozamana kadar görülmemiş, şeylere temelli bir yer veriyor. İşte bu adamla Amerika o kuvvetli ele de kavuşmuştur. Chicago Üniversitesi Amerika'da muhabere ile öğretimi ana kurumunun tabii bir parçası olarak kabul eden hatırı sayılır ilk üniversitedir. Ev-dersanelerinin Amerikan kültür kurumlarına temelli olarak bu Üniversite ile girdiği söylenir. Chicago'yu takip eden ilk büyük kurum Wisconsin Üniversitesi oluyor; 1906'da organizasyonuna bu maksatla önemli bir şube ilâve ediyor. Bilahare, Columbia Üniversitesi sureti mahsusada hazırlanmış kitapları vesair basılı vasıtalarıyla bu alanda memlekete en değerli hizmetlerden birini görüyor.

1928—1929 ders yılında yapılmış bir incelemeye göre, ozamana kadar Amerika Birleşik Devletleri'ne 149 üniversite ve kolleje ev-dersaneleri fikrini katı olarak kabul etmiş ve tatbika başlamıştı. Bunlardan başka aynı yolu çoktan tutmuş bulunan tecim okullarının hesabı yoktu. Pek yakın bir tahminle, o yıl bütün bu okulların ev-dersanelerine iki milyon talebe devam ediyordu.

Yalnız otuz bir üniversitenin, ev-dersaneleri için ayrılan, bütçeleri yekûnu 1.315.690 doları buluyordu. Columbia Üniversitesi'nin talebeden aldığı ders ücretleri yarım milyon, Chicago'nunki yüz bin dolarlık bir gelir yapıyordu. O yıl, yani 1928—1929'da, memleketteki büyük hususî üniversitelerden yalnız bu ikisinin — Chicago ve Columbia— ev-dersaneleri vardı, Fakat Columbia derece vermiyordu. Şu hesaba göre, o tarihte Chicago Üniversitesi Amerika'da ev-dersaneleri öğretimi ile derece veren tek büyük hususî üniversite idi. Bugün bu işi gören büyük üniversiteler umumiyetle devlet üniversiteleridir. Başka genel kültür kurumları da bunu büyük bir ölçüde plânlarına koymuş bulunuyorlar. Bütün bunlar Chicago Üniversitesi'nin önderliği ile açılmış ve ilerlemişlerdir. Chicago ilk zamanlarda memlekette mevcut ev-dersaneleri talebelerinin yüzde doksanını okuturken bugün ancak üçünü okutmaktadır. Chicago'nun aleyhine çıkan bu gerilemenin sebebi devlet kültür kurumlarının işe epi zamandır canla başla sarılmış olmalarıdır. Artık Chicago önderlik ödevini bitirmiş, bu alanda çalışan sadece büyük kurumlardan biri haline gelmiştir.

Chicago Üniversitesi'nde ev-dersaneleri kolu doğrudan doğruya Üniversite'nin başkanına karşı mesûl bir direktör tarafından idare edilir. Bu zatin eli altında bir çok işyarlardı. Öğretmen direktöre talebelerinin ilerlemelerinden bir raporla her ay malûmat verir. Raporlar talebelerden alınan, not verilen ve geri gönderilen kâğıtların sayısını ve neligini gösterir. Bunlardan çıkarılacak ferdî mesai neticeleri direktör tarafından Üniversitenin kayıtlar dairesine gönderilir. Orada, talebe sınıflara biz-

zat devam eden arkadaşları gibi muameleye tabi tutulur, ve o, Üniversiteden almak istediği dereceye doğru ilerler. Her kursa devam müddeti talebeğe bağı. Yalnız bu müddetin altı haftadan aşağı ve bir yıldan yukarı olmaması şarttır. Üniversite'ye bizzat devam edemeyen bir talebe bu yolla her türlü dereceyi kazanabilir. Bu suretle doktorlarını almış ve bugün gerek üniversitelerde profesörlük etmekte, gerekse dışarda büyük işler görmekte olanların hesabı yoktur. Bir çok incelemeler ev-dersanelerine devam eden talebelerin, umumiyetle, daha iyi yetiştiklerini gösteriyor. Meselâ: bir incelemenin verdiği neticeğe göre, evvelce muhabere ile ders alıp sonra bizzat bir üniversiteye devam eden bir gurup talebenin aldığı notların ortalaması o üniversiteye yerinde devam etmiş olan bütün talebelerin aldıkları notların ortalamasından 0.41 puan (3) fazla çıkıyor. Bu fark, burada pek az görülürse de istatistikçe çok manalıdır.

Bu yıl — 1936-1937 Chicago Üniversitesi'nin 3577 ev-dersaneleri talebesi vardır. Bunlardan 2070'i kadın, 1507'si erkektir. Ecnabi memleketlerden yazılan taleberin sayısı 58'dir. Bu 3577 talebeden 82'si doktoralarını almış bulunuyor, 343'ü doktora almak için çalışıyor, 127'si lise dersleri alıyor, kalanı da üniversite tahsilini tamamlıyorlar. Yaşını vermiş olan 3386 talebeden 10'u 82 ile 70, 189'u 11 ile 20, kalanı da 70 ile 20 yaş arasındadırlar. Bunların içerisinde hemen her meslekten adam vardır. Fakat ekseriyeti, 1203 sayıyla, öğretmenler teşkil ediyorlar. Bunlardan başka

(3) Bu incelemenin yapıldığı zaman puan hesabı şöyle görülüyordu: A=6 puan, çok iyi; B=4 puan, iyi; C=2 puan, orta; D=0 puan, zayıf; E=2 puan, kötü.